PROBLÉMY PŘI LINEÁRNÍ REGRESI TERMOCHEMICKÝCH DAT

Petr Voňka[A], Jindřich Leitner[B]

[A]Ústav fyzikální chemie,
[B]Ústav inženýrství pevných látek
VŠCHT Praha, Technická 5, 16628 Praha 6

KALSEM 2010, Hotel Skalský Dvůr

Statistické zpracování
termoanalytických dat

Petr Voňka a Jindřich Leitner
VŠCHT Praha

KALSEM 2010, Hotel Skalský Dvůr
Statistické zpracování termoanalytických dat

- Náhodné veličiny a rozdělení jejich pravděpodobnosti
- Náhodný výběr a jeho charakteristiky
- Odhad bodových a intervalových parametrů
- Testování hypotéz
- Zákon o šíření chyb
- **Lineární regrese**

Špatně podmíněná soustava rovnic

$$8x + 53y = 61$$

$$3x + 20y = 23$$

$$x = \frac{\det(x)}{\det} = \frac{61 \times 20 - 53 \times 23}{8 \times 20 - 53 \times 3} = \frac{1}{1} = 1$$

$$x = y = 1$$

Špatně podmíněná soustava rovnic

$$8x + 53y = 61$$
$$3x + 20y = 23$$

$$x = y = 1$$

$$7{,}951x + 53y = 61$$
$$3x + 20y = 23$$

$$x = 50 \quad y = -6{,}5$$

$$(8 + \varepsilon)x + 53y = 61$$
$$3x + 20y = 23$$

$$x = \frac{1}{1 + 20\varepsilon} \quad y = \frac{1 + 23\varepsilon}{1 + 20\varepsilon}$$

Lineární regrese

Uvažujme náhodnou veličinu Y, která závisí na proměnné x

$$y = \sum_j a_j f_j(x) + e, \quad e \sim \mathrm{N}(0, \sigma^2)$$

y ... závisle proměnná (**náhodná veličina**)
x ... nezávisle proměnná (**není náhodná veličina**)
f_j ... souřadnicová funkce
e ... chyba (**náhodná veličina**)

Více nezávisle proměnných

$$y = \sum_k \sum_j a_{jk} f_{jk}(x_k) + e, \quad e \sim \mathrm{N}(0, \sigma^2)$$

Lineární regrese

Uvažujme n experimentálních dvojic $(x_i, y_i), \quad i = 1, \ldots, n$

$$y_i = a_1 f_1(x_i) + a_2 f_2(x_i) + e_i \,, \;\; e_i \sim \mathrm{N}(0, \sigma^2) \,, \;\; i = 1, \ldots, n$$

Metoda nejmenších čtverců

$$\Phi(a_1, a_2) = \sum_{i=1}^{n} \left(y_i - a_1 f_1(x_i) - a_2 f_2(x_i) \right)^2 \to \min$$

Lineární regrese

$$\frac{\partial \Phi}{\partial a_1} = \frac{\partial \Phi}{\partial a_2} = 0$$

$$\mathbf{C}\,\vec{a} = \vec{b}$$

$$c_{jk} = c_{kj} = \sum_{i=1}^{n} f_j(x_i)\, f_k(x_i), \quad b_k = \sum_{i=1}^{n} y_i\, f_k(x_i), \quad j,k = 1,2$$

$$a_j = \hat{a}_j \pm 2\hat{\sigma}\sqrt{c^{jj}}, \quad \hat{\sigma} = \sqrt{\frac{\Phi(\hat{a}_1, \hat{a}_2)}{n-2}}$$

$$\hat{\sigma}^2 c^{jk} = \mathrm{Cov}(a_j, a_k), \quad \rho_{jk} = \frac{\mathrm{Cov}(a_j, a_k)}{\sqrt{\mathrm{Cov}(a_j, a_j)\,\mathrm{Cov}(a_k, a_k)}} = \frac{c^{jk}}{\sqrt{c^{jj} c^{kk}}}$$

Multikolinearita

Vliv „skoro existující“ lineární vazby mezi souřadnicovými funkcemi nebo proměnnými *x*

$$y = a_1 f_1(x) + a_2 f_2(x)$$

$$a_1 f_1(x) + a_2 f_2(x) \approx 0, \quad x \in (x_1, x_2)$$

$$f_2(x) \approx \beta f_1(x)$$

Takto NE !

$$y = a_1 + a_2 x + a_3 x^2 + a_4 \ln x$$

$$\ln x \approx \beta_1 + \beta_2 x + \beta_3 x^2$$

Multikolinearita

$$\ln x \approx \beta_1 + \beta_2 x + \beta_3 x^2, \quad x \in (300, 400)$$

$$\beta_1 = 4,348 \pm 0,012, \quad \beta_2 = (5,759 \pm 0,069) \times 10^{-3}, \quad \beta_3 = -(4,127 \pm 0,098) \times 10^{-6}$$

$$\sigma = 1,84 \times 10^{-4}$$

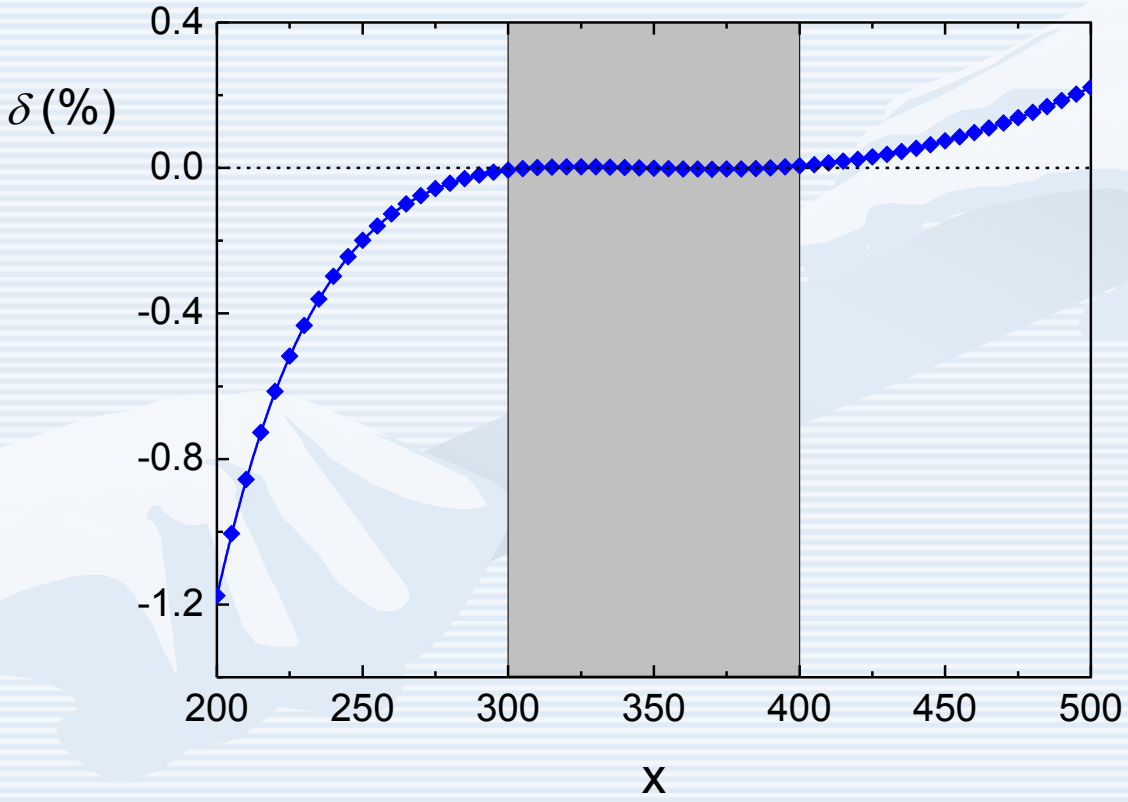

Multikolinearita

$$y_i = \ln x_i + \delta x_i, \quad \delta x_i \sim \mathrm{N}(0;1\times10^{-4})$$

$$y_i = a_1 + a_2 x_i + a_3 x_i^2 + a_4 \ln x_i$$

a_1		4,064±0,583	10,457±102,651
a_2		(7,612±3,348)×10^{-3}	(16,096±135,888)×10^{-3}
a_3		(-6,941±4,780)×10^{-6}	(-1,302±9,740)×10^{5}
A_4	≈ 1		-1,474±23,605
σ	0,0095	0,0089	0,0092
y(100)/y(600)	4,605/6,397	4,738/6,115	5,147/5,999

Multikolinearita

$$y = a_1 + a_2 x + a_3 x^2 + a_4 \ln x$$

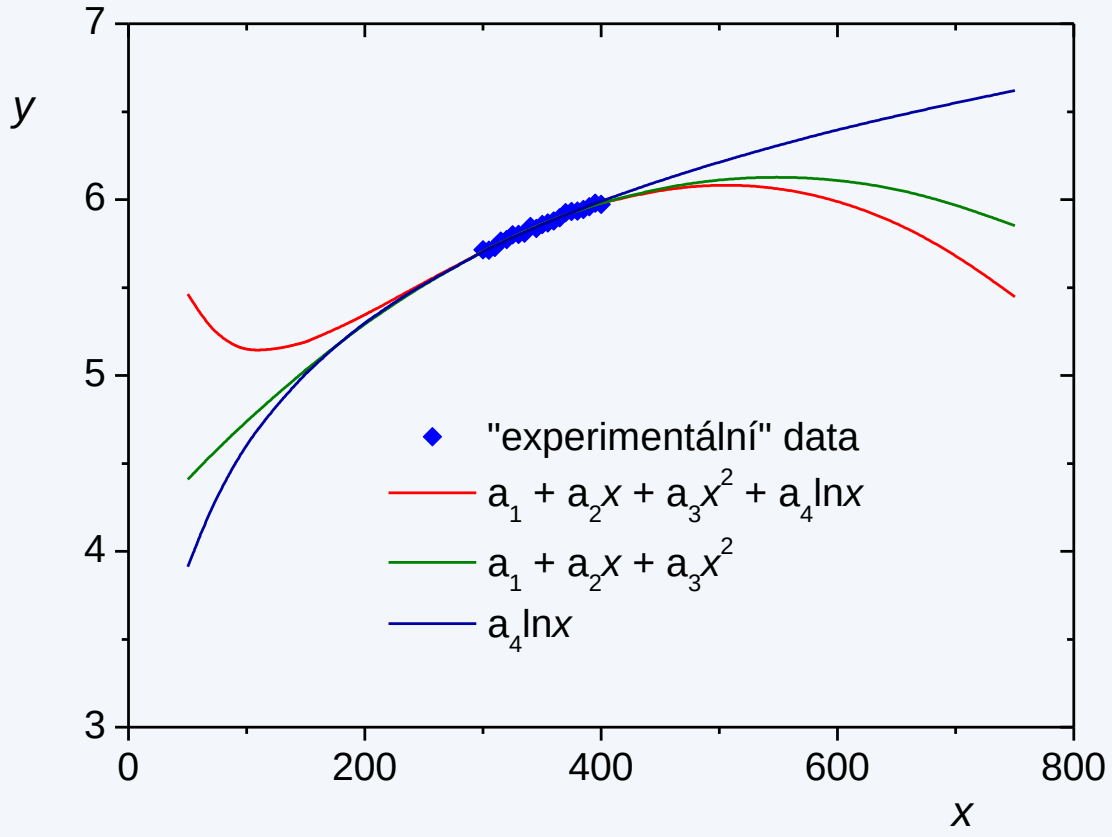

Příklad 1

$$G = -a_1 T \ln T + a_2 + a_3 T$$

$$H = G + TS = G - T\left(\frac{\partial G}{\partial T}\right)_p = a_1 T + a_2$$

$$C_p = \left(\frac{\partial H}{\partial T}\right)_p = a_1$$

$$f_1(T) = -T \ln T \quad f_2(T) = 1 \quad f_3(T) = T$$

Modelové hodnoty: $a_1 = 1, \; a_2 = 100, \; a_3 = 5$

$$G = -T \ln T + 100 + 5T$$

Příklad 1

Simulovaná exp. data:

$$G_{\mathrm{exp}} = G + \delta G$$

δG … generátor sady náhodných čísel N(μ = 0; σ = 0,4) (Compaq Fortran)

T(K)	$-G_{\mathrm{m}}$	exp_1	exp_2	exp_3
330	163,70	163,37	163,31	163,86
333	169,11	169,65	168,62	168,90
336	174,55	174,76	175,21	174,02
	.....			
351	202,14	202,45	201,97	202,10
354	207,73	207,33	208,51	206,81
357	213,35	213,06	213,41	213,13
	.....			
375	247,60	247,79	247,54	247,41
378	253,39	253,64	253,43	253,00
381	259,21	259,08	259,88	259,18

Příklad 1

$$\Phi = \sum_{i=1}^{n} \left[G_i - a_1 \left(-T_i \ln T_i \right) - a_2 - a_3 T_i \right]^2$$

Tab. II. Výsledky lineární regrese

sada	a_1	a_2	a_3	$\hat{\sigma}$	$H_m(280)$	$H_m(260)$
1	1,11148 ± 0,63	58,494 ± 224	5,7713 ± 4,34	0,41	369,71	347,48
2	0,72587 ± 0,73	197,74 ± 259	3,1144 ± 5,02	0,47	400,99	386,47
3	1,32581 ± 0,71	-14,207 ± 253	7,2358 ± 4,89	0,46	357,02	330,50

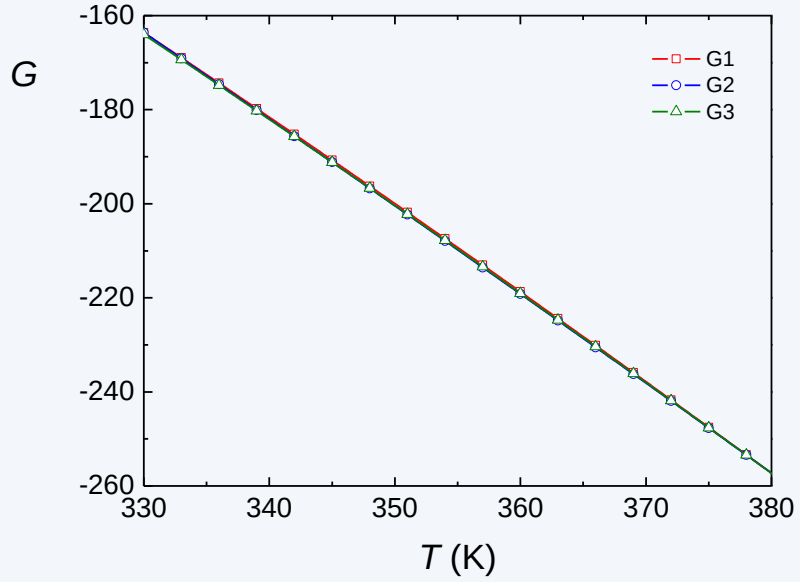

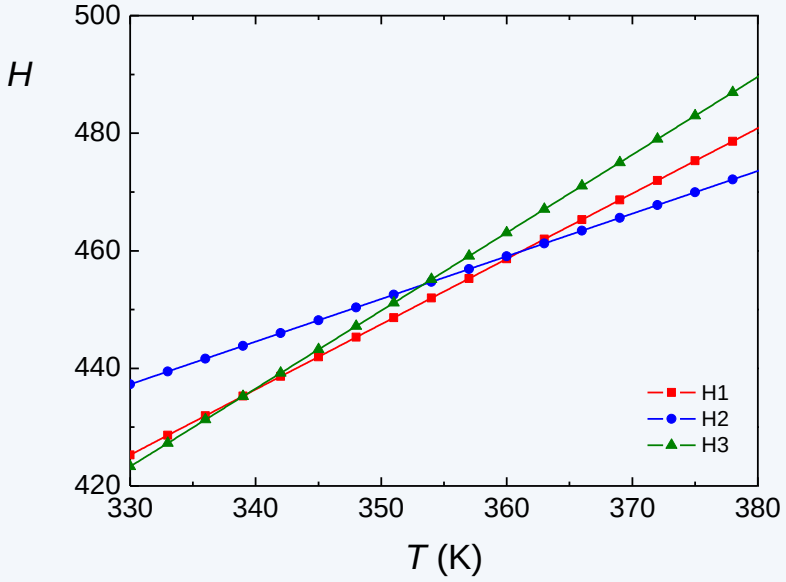

Příklad 1

$$\Phi = \sum_{i=1}^{n}\left[G_i - a_1\left(-T_i \ln T_i\right) - a_2 - a_3 T_i \right]^2 + \sum_{i=1}^{L}\left[H_i - a_1 T_i - a_2 \right]^2$$

Tab. III. Výsledky simultánní korelace

sada	a_1	a_2	a_3	$\hat{\sigma}$	$H_m(280)$	$H_m(260)$
1	$0,97941 \pm 0,05$	$105,577 \pm 13$	$4,8631 \pm 0,31$	$0,38$	$379,81$	$360,22$
2	$1,00308 \pm 0,06$	$99,168 \pm 15$	$5,0202 \pm 0,37$	$0,45$	$380,03$	$359,97$
3	$1,01797 \pm 0,06$	$95,129 \pm 15$	$5,1199 \pm 0,37$	$0,44$	$380,16$	$359,80$

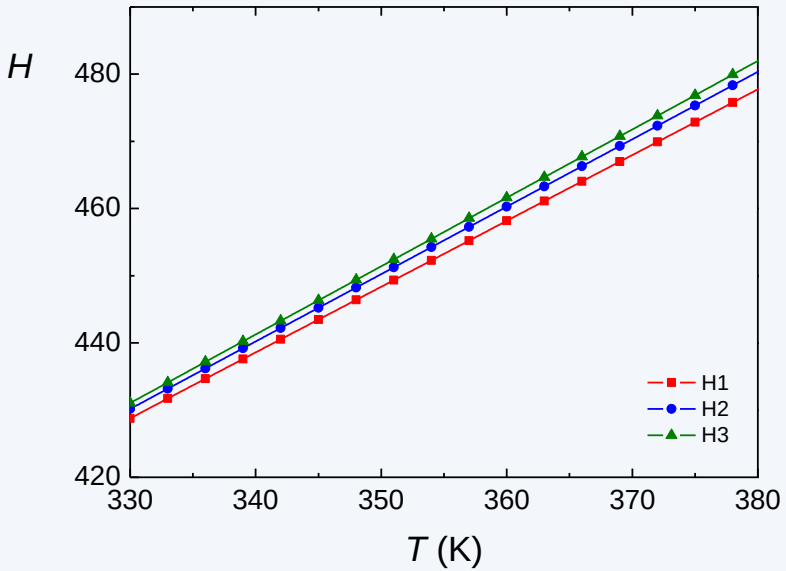

Příklad 2

Vyhodnocení teplotní závislost C_{pm} pro FeAs z měření relativních entalpií $H_{\mathrm{m}}(T)$-$H_{\mathrm{m}}(T_0)$

$$C_{p\mathrm{m}} = A + B \cdot T + \frac{C}{T^2}$$

$$H_{\mathrm{m}}(T) - H_{\mathrm{m}}(T_0) = A\left(T - T_0\right) + \frac{B}{2}\left(T^2 - T_0^2\right) - C\left(\frac{1}{T} - \frac{1}{T_0}\right)$$

Příklad 2

$$\Phi = \sum_{i=1}^{n} w_i \left[H_{\mathrm{m}}(T_i) - H_{\mathrm{m}}(T_{0,i}) - A\left(T_i - T_{0,i}\right) - \frac{B}{2}\left(T_i^2 - T_{0,i}^2\right) + C\left(\frac{1}{T_i} - \frac{1}{T_{0,i}}\right) \right]^2$$

$$\Phi_{\mathrm{VP}} = \Phi + \lambda \left(C_{p\mathrm{m}}(298) - A - 298B - \frac{C}{298^2} \right)$$

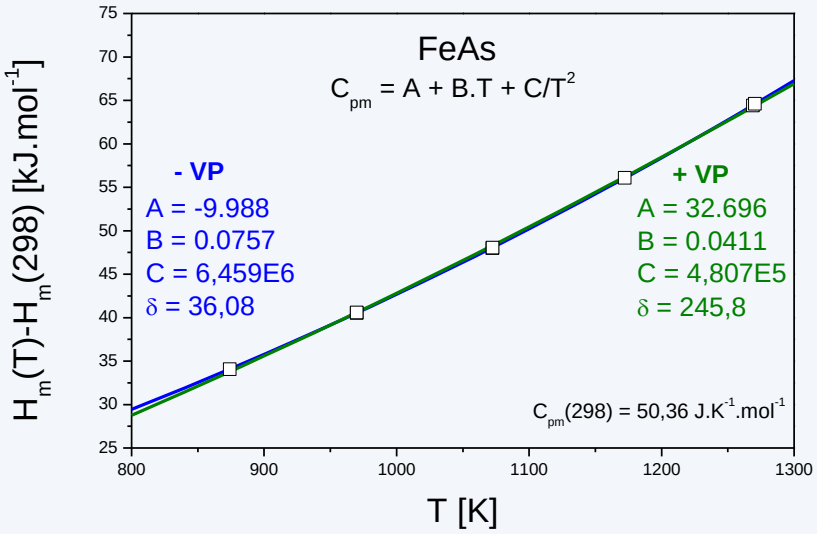

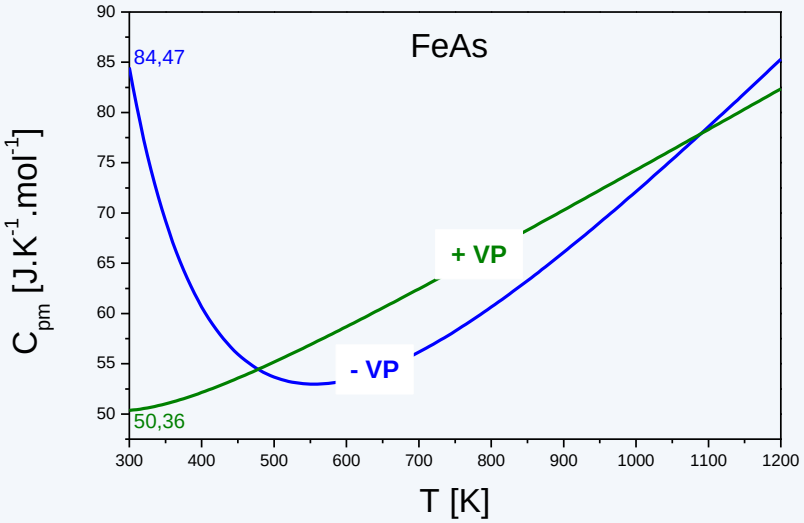

Příklad 2

$$C_{pm} = A + B \cdot T + \frac{C}{T^2} + D \cdot T^2$$

A	37,381±2,066	-9,523 ±4,861	25,307±88,436
B	(36,54±3,03)×10^{-3}	(75,28±4,03)×10^{-3}	(18,93±142,92)×10^{-3}
C		(6,395±0,662)×10^{6}	(3,581±7,166)×10^{6}
D			(2,423±6,141)×10^{-5}
σ	0,179	0,026	0,027
C_{pm}(298)	48,28	84,87	73,39

Příklad 2

$$C_{pm} = A + B \cdot T + \frac{C}{T^2} + D \cdot T^2$$

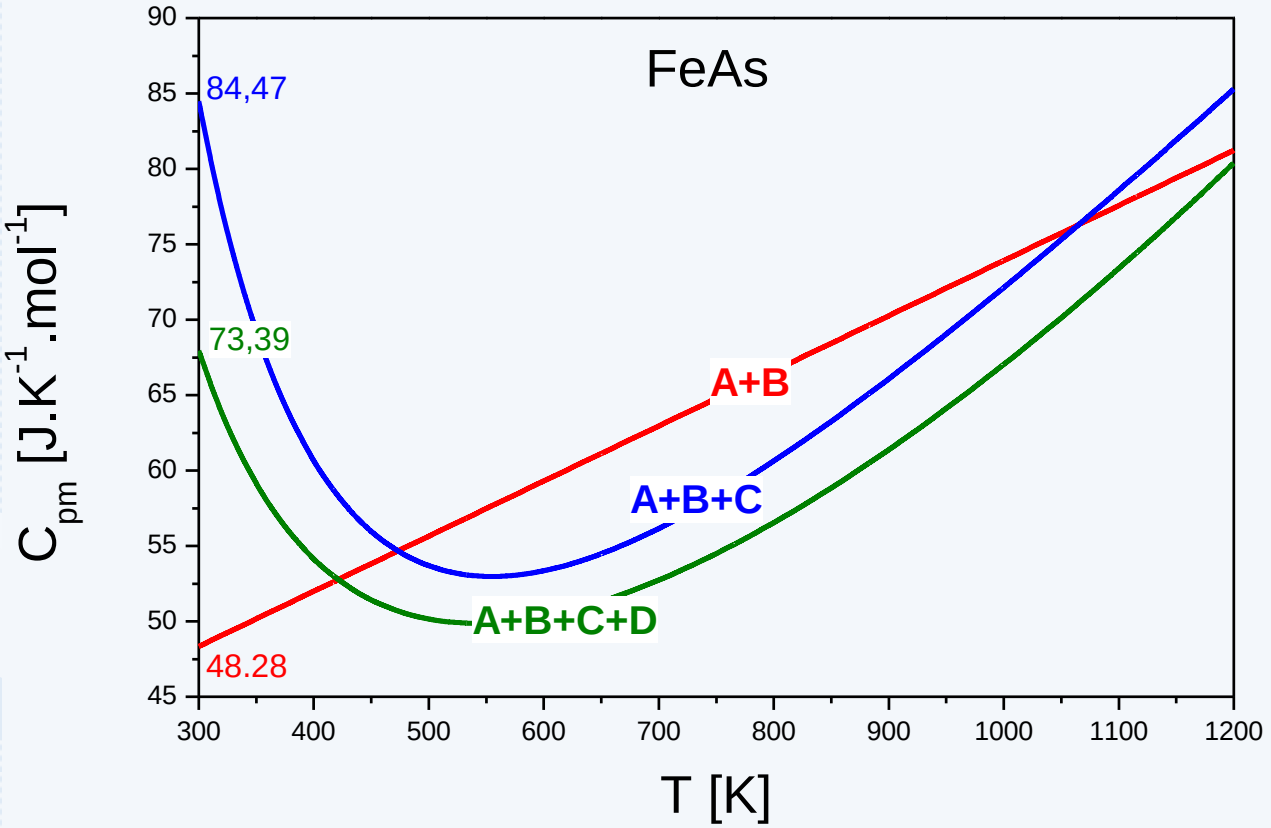

Abychom z našich výsledků měli radost …

- ☺ Souřadnicové funkce pro regresi vybírejme uváženě.
- ☺ Kde je to možné provádějme simultánní regresi relevantních dat (nutnost vážit !!!).
- ☺ Buďme ostražití při extrapolaci mimo rozsah vstupních hodnot *x*.
- ☺ Nebojme se statistiky, neboť její správně používaný aparát nám řadu „problémů“ může predikovat či následně vysvětlit.

Děkuji za Vaši pozornost